

A határtalan jóságról

Mt 20,1-16

Ahhoz, hogy valaki megérthesse Jézusnak ezt a példázatát, vagy nagyon boldognak, vagy nagyon boldogtalannak kell lennie. A történet elbeszélése gyorsan leperog, s maga történet, mint szinte mindig, ama félreértés ellen irányul, hogy Jézus megzavarja, sőt egyenesen tönkreteszi a rendet és a törvényt, az igazságosságot és a vallásosságot; ő ugyanis nem marad meg az illendőség, a tisztesség és a bevett játékszabályok vágányán, s ezért nem a rögzített módon beszél Istenről, szolgál Istennek és bánik embertársaival. Környezete ismételten megütközik Jézus nagylelkűségén. Újból és újból belekötnek szelídségébe, és kezdettől fogva szemére vetik, hogy ha éhező vagy szükségét szenvedő embert lát, akkor semmi mással nem törődik, meg hogy többet törődik az elveszettekkel, a betegekkel, a szegényekkel, mint a kilencvenkilenc igazzal, akinek nincs szüksége megterésre.

Jézus elbeszélő művészetének jellemzője, hogy példázatai nem mesterkéltek, hanem közvetlenül a dolgok galileai szemléletéből meríti őket.

Aratás ideje van, s egy földbirtokos ott szedi össze munkásait, ahol éri őket. Nincs szükség nagy szervezői fáradozásra, mert Jézus korának Galileájában bőven van munkanélküli. A napszámosokra épülő gazdaság jó üzlet a gazdag tulajdonosok számára, s ők akkor fogadják fel munkásaikat, amikor szükségük van rájuk, amikor akarják: reggel, délben vagy estefelé – és ismét elbocsátják őket, amikor fölöslegessé válnak. Erről a társadalmi háttérről semmit sem kell mondania Jézusnak, mert ez magától értetődő előfeltétele e sajátos példabeszédnek arról a férfiról, aki ugyanúgy jár el, mint mindenki más, akinek szőlője van. Érés idején a szőlő nem maradhat túlságosan sokáig kiteve a tűző napnak. A munka sürget, és hamar el kell végezni.

A megegyezett napi bér teljesen rendben van; ugyanannyi, amennyiért ma is egész nap dolgoznak azonban az országokban, amelyeket „fejlődőknek” nevezünk. Jézus idején egy dénár. Ebből kell este min-

dent megvenni az asszony, a három-négy gyerek számára, és lehet is. Az ember vehet érte néhány lepénykenyeret, valamennyi olajbogyót, s talán még egy dinnyére is futja. Ennek elégnek kell lennie erre az estére és a következő napra – ha az embernek szerencséje van, és megint talál munkát. A mózesi törvény emberségességére jellemző, hogy tekintettel a szükséghelyzetre, úgy rendelkezett: a napszámos bérét a munkanap estéjén kell kifizetni, különben – éhesen, üres gyomorral – az illető nem tudná, miből éljen. Ezek az emberek szó szerint egyik napról a másikra éltek. Ezt is tudnunk kell, amikor a Miatyánkban azt imádkozzuk: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk *mal!*”

Így hát a földbirtokos is elrendeli, hogy az intéző este fizesse ki a béreket, szép sorban. Meg is lenne a dolgok rendje, ha tényleg rendben mennének. Ebben az esetben lépcsőzetesen kellene eljárni: tizenkét órai munkáért egy dénár, egy órai munkáért egy tizenkettő dénár. Ám nincs, aki ennyiből meg tudna élni, ezért a földbirtokos önhatalmúan megváltoztatja a tarifát, túllépve az igazságosság elvén. Úgy rendelkezik, hogy ezen az estén mindenki egyformán kapja meg, *amire szüksége van*; nem azt, amit megérdemelt, hanem amire szüksége van.

Ezen a ponton meg lehet szakítani Jézus példázatát, mert a legfontosabb már elhangzott. Jézus azt akarja mondani: Ilyen hozzánk az

Isten. Ha ahhoz igazodna, amit megérdemlünk, nem lenne életésélyünk. Ha Isten az igazságosság mércéjével mérne minket, kudarcot kellene vallanunk. De Jézus ezt olyan határtalanul és abszolút módon mondja el, hogy ha megértjük, akkor ismételtelen vagy meg kell rettennünk, vagy boldognak kell lennünk. És ezért kell alighanem nagyon boldognak, vagy nagyon boldogtalannak lennünk, hogy megérthessük. Életünk minden pillanatát azért élhetjük meg, mert Isten a szükségleteinket nézi, nem pedig az érdemeinket; cselekvésünk mozgatórugóit, nem a tetteinket; fáradozásunkat, nem a sikereinket; szívünk rezdüléseit, nem a kezünk munkáját. Ebből élünk, és Jézus úgy véli, ezért ellenfeleinek meg kell engedniük neki, hogy ő is ilyen legyen, sőt, egyenesen ez kellene, hogy az alapja legyen mindannyiunk egymás iránti magatartásának.

Itt kezdődik azonban a vita, a bosszúság és az elutasítás, s ezért kell tovább mesélni a példabeszédet. Amikor az egész napot végigdolgozók – magyarán a vallásosak, a mindig jók, akik semmilyen törvényt nem hágtak át – azt látják, hogy az utolsó, az ő szemükben méltatlanok is ugyanolyan bérezésben részesülnek, mint ők, akkor morogni kezdenek, fogukat csikorogtatják, és fennen hangoztatják az igazságosságot. Ez az a pont, hol minden széttöredezik. A földbirtokos magához szólítja az egyik lázadózt, feltehetően a fő-fő bujtogatót, vagy azt, aki a leghangosabban kiabál, és félig szemrehányóan, félig illedelmesen így szólítja meg: „Barátocskám!” Majd teljes komolysággal mondja: „Nem bánok veled igazságtalanul.” S hozzá kell tenni: „Megkapod, amiben megegyeztünk, amilyen fizetésben megállapodtunk. Fogd a pénzedet, és tűnj el!”

A döntő azonban nem az, hogy az úr azt tehet a pénzével, amit akar.

A példabeszéd Jézusnak az evangéliumokban elhangzó sok kérdésének egyikével zárul, azzal a kérdéssel, amely igazolja, hogy a Zsidókhoz írt levél később majd azt mondhatja: Isten igéje olyan, mint a kétélű kard, mindenben áthatol. A példázatbeli földbirtokos szavaival azt kérdezi Jézus: „Azért haragszol rám, mert irigyled, hogy jóságos vagyok?”

Ez a példabeszéd vége, és minden hallgatójától választ vár arra, hogyan érez, hogyan él, és milyen szeretne lenni. Lehet az igazságosság és a rend álláspontjára helyezkedni, de ebben az esetben a világ nem marad meg az igazságosságban és a rendben, hanem belepusztul a mérhetetlen emberi ínségbe. Persze lehet ekkor azt mondani: „Hát akkor kár az elbukókért, de mi ragaszkodunk az igazságossághoz és a renchez!” De az ember ekkor igen hamar megéli majd a tragédiát, hogy ő maga sem tud megmaradni az igazságosságban és a rendben, hanem keményszívűvé, megkeseredetté és kegyetlenné válik. A rendpártiak nem is veszik ezt észre, nem is akarnak ilyenek lenni, s ezt el kell hinnünk nekik. De ilyenek. Belebuknak saját határaikba, amelyek megakadályozzák őket, hogy határtalanul jóságosak legyenek. Belebuknak abba a képtelenségükbe, hogy gyakorolják a megértést. Első kérdésük sosem az, hogy mi zajlik le egy emberben, hanem az: „Mit kell tenni? Mi a helyes? Egyáltalán: Hogyan viselkedik az ember?” Sosem azt kérdezik: „Mire van szüksége a másiknak?”, hanem mindig azt: „Mit kíván az igazságosság és a rend?” Erőfeszítésük nem arra irányul, hogy megadják a másiknak, *amire szüksége van*, hanem azon fáradoznak, hogy mindenki betartsa, és ne hágya át a játékszabályokat, különben megharagszanak, és úgy érzik, becsapták, rászedték, lépécsalták őket, és kitör belőlük az irigység. Őket, akiknek mindenük

megvan, ami az élethez kell, hirtelen elragadja az irigység. Talán azt kellene mondanunk Jézussal, amit a tékozló fiú példabeszédében kézenfekvővé tett: a jóság adta boldogságban boldogabbnak kellene lennünk ahhoz, hogy igazán jóságosak lehessünk, s hogy Isten szolgálatát nem valami külső kényszerként kellene folyton magunkra vennünk, mint amit túlságosan is szívesen hágnánk át, de amibe morogva beleilleszkedünk, és folyton a törvények áthágásának lehetőségét lessük. Felfedezhetnénk örömlenket Isten közelségében.

De hogyan jussunk dűlőre Jézussal? Többnyire azzal vigasztaljuk magunkat, hogy a jóság és a szeretet jelenti a törvény teljesítését. Való igaz, de a jóság és a szeretet nem csupán átlép a törvényen, hanem le is rombolja azt. Megszünteti. És nem vitás, hogy mindazok, akiknek félelemből szükösségre van szükségük, kénytelenek megbotránkozni ezen. Önkényesen és galádul is át lehet lépni a törvényeken, de szeretetből is le lehet rombolni őket, és ez a legritkább dolog, s talán ezt a legnehezebb megérteni. Később, Jeruzsálemben, ez lesz az egyetlen valóságos vádpont Jézussal szemben: Felforgatja az egész országot, Galileától kezdve egészen idáig!

Jézus összes csodái közül talán az volt a legnagyobb, hogy halála után az ő szelleme a bátorság, a hit és a tanúságtevés embereivé tette tanítványait, ezeket a született gyáva nyulakat. Áthagyományozták a határtalan jóság e példabeszédét, és azt állították, hogy csak *egyetlen* mérce létezik: látni azt, hogy *mire van szükségük* az embereknek.

Eugen Drewermann

Forrás: E. D., Wenn der Himmel die Erde berührt, Patmos Verlag, 2006

Csak munkáért jár pénz?

Mennyire keresztényi a feltétel nélküli alapjövedelem?

Teljesítmény nélkül nincs ellenszolgáltatás. Munka nélkül nincs pénz. Ezt lehet sokszor hallani. És a tétel kezeseként szívesen hivatkoznak Pál apostolra. Végül is ő már a fiatal tesszalóniki gyülekezetnek megírta: „Aki nem akar dolgozni, ne is egyék!” De alkalmas érv-e ez a kijelentés a feltétel nélküli alapjövedelem ellen? Bajosan, hiszen aki így alkalmazza, az teljesen kiszakítja a szövegösszefüggésből. Pál nem a feltétel nélküli alap-

jövedelemről folyó vitát tartotta szem előtt. Ő arra akarta bátorítani az akkor még fiatal keresztény egyházközösséget, hogy munkával biztosítsák a közösség fennmaradását, és ne várják tétlenül az Úr visszatérését.

A feltétel nélküli alapjövedelem kritikásai szívesen értik szó szerint az idézett páli mondatot, s ekkor az „aki nem akar dolgozni, ne is egyék”-ből hamar az lesz, hogy „aki nem dolgozik, ne tartson igényt állami szol-